

Het stiefkindje van onze hobby, de zogenaamde "Hell Bank Notes" of de jacht naar de biljetten "met mijn naam"...

Ze worden door slechts weinigen van ons papiergeld-verzamelaars gewaardeerd en verzameld, deze "bankbiljetten voor de hel". Eigenlijk ten onrechte als je het mij vraagt. "Onbekend maakt onbemind" zegt een oud Nederlands spreekwoord...

Want te verzamelen zijn ze, want ze worden vaak genoeg aangeboden. Dat is het probleem niet. Ze zijn zeker niet duur en ze zijn vooral interessant! Maar ook weer niet altijd even mooi, dat moet erbij gezegd worden.. alhoewel... "Beauty is in the eye of the beholder..."

ãã Maar ook weer niet altijd even mooi, Een oud en een moderner Hell Bank Note van eenvoudige uitvoering in één kleur (ware grootte 12x6,5 en 12,5x6cm)

"Wat zijn dat nou?" Er ook is mij al heel vaak gevraagd "Is dit geld écht?". Ja, écht is het zeker, maar op een heel andere manier! Want men kan er beslist niet mee betalen bij de "bakker op de hoek" of om meer in de oriëntaalse sfeer te blijven "bij de toko op de pasar" of elders. Zelfs niet in het oorsprongsgebied, grote delen van China en in vrijwel alle landen die deel uitmaken van Zuidoost Azië... !

Onze eigen bankbiljetten zijn toch feitelijk ook niet meer dan een papieren symbool van waarde, een middel om schulden te voldoen en leveringen betaald te krijgen. Het papier zélf heeft tenslotte geen waarde..

Deze vorm van "geld" is feitelijk niet veel anders, nl. een middel om (symbolisch weliswaar!) geld mee te geven óf na te sturen aan de voorouders, zodat deze zich met dit "geld" een plek kunnen verwerven in de hemel (vandaar de ook wel af en toe gebruikte naam "Heavenmoney", "Bank of Heaven".) Of simpelweg met dit "geld" de bewakers van de hel kunnen omkopen, om er zodoende uit te blijven... Vandaar de vrijwel altijd gebruikte naam "Hell Bank Note" en "Bank of Hell".

Een andere uitleg zoals die mij werd verteld, is, dat de overleden voorouders zich met dat "geld" ook in het

hemelse hiernamaals alle luxe konden veroorloven en het hun daardoor aan niets hoeft te ontbreken.

Ik heb verscheidene keren geprobeerd te achterhalen of de geofferde "waarden" van het geld - er zijn waarden vanaf 1 tot in de honderden biljoenen - en de afgebeelde mythologische figuren en andere decoraties nog enige betekenis had voor de persoon die het verbrandt of voor de overledene "aan gene zijde". Dit bleek eigenlijk niet het geval te zijn. Het gaat om het gebaar. Zo zei men tenminste. Maar waarom dan zo'n verscheidenheid...?

Het vereist een diepgaande studie of kennis van de Chinese mythologie en gebruiken om dit allemaal te verklaren. Voor een Westerling vaak niet altijd even logisch en duidelijk. Laat staan begrijpelijk en te accepteren. Maar wel fascinerend... Vind ik - en toch wel enkele anderen met mij - wel...

Alleen al het gebruikte middel om dit aan de voorouders te geven, nl. door ritueel verbranden is voor ons Westelingen wat vreemd. Zou het toch eigenlijk niet hoeven zijn.

Want het gebruik om in de R.K. kerk kaarsjes aan te steken of in de Bhoedistische sfeer wierookstokjes te verbranden is toch niet erg veel anders...

Dit verbranden gebeurt dan ook voornamelijk tijdens de Chinese feestmaand "Festival of the Hungry

Ghost", tijdens het Chinese Nieuwjaar maar ook tijdens begrafenissen. Tijdens mijn laatste bezoek aan Singapore - nu al weer bijna een jaar geleden - was het "Festival of the Hungry Ghost" in volle gang. Overal huistempeltjes in deuropeningen van woningen en winkels.

Overal huistempeltjes in deuropeningen van woningen en winkels.

Bundels Hell Bank Notes links onderaan... Even later werden deze verbrand...

Natuurlijk ook in de indrukwekkend mooie tempels zelf... In de woonwijken moesten we zigzaggend over de paden en trottoirs lopen; tussen de brandende of smeulende hopen offergaven met doorgaans nogal wat geblakerde resten van *Hell Bank Notes*. Soms ook nog niet verbrande exemplaren. inclusief types die ik nog niet had in mijn collectie! Maar ik heb ze desondanks toch maar niet opgeraapt. Dat hoort niet, want deze behoren de Goden toe. Dat wilde ik toch wel respecteren. Zeker ook als de "stoker" in de buurt was...

Tijdens een eerder bezoek aan Singapore, toen tijdens het Chinese Nieuwjaar, was het gebruik een stuk minder waarneembaar. Wel is het zo dat rond die tijd de winkels veel verse en nieuwe aanvoer van *Hell Bank Notes* hebben. Hierover later meer...

Oorspronkelijk is dit gebruik een tiental eeuwen geleden ontstaan in het oude China als papieren vervanging, imitaties, van munten. Om als offergave te dienen in plaats van de echte. "De Goden kennen het verschil toch niet..." moet men gedacht hebben.

Ik heb ooit ergens gelezen dat een van de vele Chinese keizers het niet economisch verantwoord vond om vele generaties lang bij iedere begrafenis weer muntgeld mee te begraven en gaf opdracht tot deze oplossing.

Hier even terzijde.. ook de bekende Kaurischelp werd toen in China als waardevol gezien en als geld gebruikt. Zó waardevol dat ook imitatie Kaurischelpen zijn gevonden in graven...

Met de emigratie van vele Chinezen naar vrijwel alle andere delen van Azië en later naar andere werelddelen door de eeuwen heen, heeft zich ook het gebruik van o.a. *Hell Bank Notes* voor rituele doeleinden over vrijwel de gehele wereld verspreid.

Voor zover mij bekend in landen zoals V.R.China (alhoewel het daar lange tijd verboden was na de Chinese Revolutie) maar ook Taiwan en Hongkong, Macao, Vietnam, Laos, Thailand, Indonesië,

Maleisië en Singapore. Maar dus ook overal ter wereld dáár waar Chinezen wonen. U kunt ze vinden in *China Town's*, Chinese wijken in grote steden, over de hele wereld en niet zelden kunt u deze ook kopen in diverse Aziatische *toko's*, zelfs hier in Nederland! Vraag er maar naar.

Ze zullen u vreemd aankijken - dat weet ik uit eigen ervaring - maar u zult zien dat het zo is...

Zij begrijpen niet waarom je die zou willen kopen/hebben als je niet van plan bent deze te verbranden. Verzamelen? Dat is voor hen totaal onbegrijpelijk. Voor velen is het ook nog eens een taboe om deze in huis te hebben tenzij ze verbrand gaan worden! Neem er dan ook nooit eentje mee naar de "Chinees om de hoek" om je te laten voorlezen wat er op staat.

Afgezien van het feit dat lang niet meer alle in Nederland wonende en werkende Chinezen de Chinese karakters kunnen lezen (spreken doorgaans wel...) is het voor hen ook vaak heel onaangenaam om met dit "geld" voor de doden - dat voor hen toch een bijzondere betekenis heeft - geconfronteerd te worden. Vaak is het wel de "nieuwe kok uit Hongkong" in de keuken die het misschien wel kan, Chinees lezen. Meestal ook niet, want het vereist een hoge opleiding om alle Chinese karakters te kunnen lezen.. Dan komt zo'n biljetje terug met vingerafdrukken van sojasaus of zo. Ik heb één keer die fout gemaakt... Jaren geleden.

Pas sinds de jaren 30 van de 20e eeuw kennen we deze vorm van *Hell Bank Notes*: Imitaties van in omloop zijnde bankbiljetten Of mét een "waarde", of als complete fantasie ontwerpen. Dat was pas toen het gebruik van papieren geld algemeen werd aanvaard in China. Tot die tijd werden in China vrijwel altijd en alleen munten en zilverbaren gebruikt voor betalingstransacties en waren tot dan toe ook de imitaties voor de rituele verbrandingen gebaseerd op munten en zilverbaren.

↻ In de woonwijken moesten we zigzaggend over de paden en trottoirs lopen

Sindsdien probeer ik elk nieuw type *Hell Bank Note* dat ik vind aan mijn collectie toe te voegen. Vooropgesteld dat de prijs nog "leuk" is.

Sommige handelaren vragen soms idiote prijzen voor ze. Is dat onkunde van hen zelf of misbruik maken van de onkunde van de verzamelaar? Vanaf ca. €0,50 voor de kleine tot wat grotere exemplaren is vrij normaal. Voor de grote tot hele grote, vaak kwetsbare exemplaren ca. €2-4 per stuk.

Dat geldt alleen voor moderne. Ik heb vorig jaar voor enkele exemplaren uit de begintijd - jaren 30 - ca. €15 per stuk betaald. Op de biljetten staat vrijwel altijd hetzelfde portret afgebeeld. Daarom "lijken ze allemaal op elkaar" wat natuurlijk niet waar is... Daarnaast kan men een of meerdere van een hele reeks mythologische dieren, leeuw, pauw, paard e.d.

in "draakvorm" op deze biljetten aantreffen naast natuurlijk de bekende vuurspuwende Chinese Draak zelf. Verder nog personages uit de Chinese mythologie, veel potten met gouden munten en goudbaren, fruit en bloemen, weldoervoede kindertjes e.d. Allemaal als symbolen van bescherming, voorspoed en geluk e.d. Dingen die men de "ontvanger" toewenst... Op de achterkant is vaak niet meer dan een afbeelding van een of meer tempels afgedrukt. Ze bestaan in afmetingen die variëren van de grootte van een €5 biljet en kleiner tot enorme lappen van meer dan 50cm lang... Niet bepaald gemakkelijk in een album te doen! Dat is dan altijd een probleem voor ons verzamelaars.

Omdat deze imitaties allemaal bedoeld waren om te verbranden en men er van uit mag gaan dat er slechts weinige dit lot niet hebben hoeven ondergaan zijn deze "oudjes" nu zeer zeldzaam. Zowel "munten" als ook "biljetten". Dat is nu wel anders... de moderne zijn zeker niet zeldzaam.

Pas in de beginjaren van het papiergeldverzamelen op grotere schaal - 1960-70 - werden er kleine hoeveelheden "gered" voor ons verzamelaars. Tot nu toe. Want verzameld worden ze wel degelijk. Er zijn zelfs gespecialiseerde clubs van!

Zo rond 1970 was ook de periode waar ik voor het eerst in aanraking kwam met collega verzamelaars en de eerste handelaren. Zo ook een Duitse handelaar - toen nog verzamelaar - met wie ik nu nog altijd een goed contact heb. Hij reisde toen al naar Thailand en zodoende kreeg ik via hem mijn eerste in Thailand gedrukte *Hell Bank Notes*. Te onderscheiden omdat zij de "waardes" in Thaise cijfers vermelden.

↻ Te onderscheiden omdat zij de "waardes" in Thaise cijfers vermelden boven Thaise cijfers, onderaan Westerse cijfers...

En dit weerhoudt ook verzamelaars ervan deze te verzamelen heb ik vaker gehoord. Hier kan alleen een album zoals dit verzamelaars van oude aandelen gebruiken uitkomst bieden. De meeste biljetten passen wél in een A4 formaat album. 1-2 of 3 vaks is OK.

Vrijwel alle *Hell Bank Notes* die men in heel zuidoost Azië en de rest van de wereld vindt zijn gedrukt in V.R.China.

Deze drukken de *Hell Bank Notes* voor dermate concurrerende prijzen, daar kan geen drukker tegenop. Op slechts weinigen is een naam van de drukker te vinden. Deze dan doorgaans met adressen in Hongkong...

Daarnaast kan men een of meerdere van een hele reeks mythologische dieren, leeuw, pauw, paard e.d.

in "draakvorm" op deze biljetten aantreffen naast natuurlijk de bekende vuurspuwende Chinese Draak zelf

≈5.000.000 Yuan - YTS-N1500 = 11,5x5,5cm

≈100.000.000 (yuan) - YA90-02168 = 12x6cm

≈50.000.000 (Yuan) - SH-606005 = 15,5x8,5cm

≈10.000 (Yuan) - HY-88298 = 17,5x10cm

≈1 Million Yuans - LA ***2033 = 18x10cm

≈100.000.000 (Yuan) - KL - 8619 = 18,5x10,5cm

Oude uitgaven zijn vaak heel simpel gemaakt en doorgaans op slecht papier.. Tegenwoordig zijn ze meerkleurig en vaak op goed papier, alhoewel er nogal wat uitzonderingen zijn...

De types die we kennen uit de 60-er en 70-er jaren zijn dan ook heel eenvoudig en eerlijk gezegd wel interessant maar gewoonweg saai in ontwerp. Doorgaans maar 2-kleurig. Altijd rood, de Chinese gelukskleur, en daarnaast, grijs, blauw of zwart of zo. Altijd klein van formaat. Maar hier al vaak gigantisch hoge waarden. De achterkant is altijd - op een enkele uitzondering na - éénkleurig en heel simpel gehouden. Ook nu nog!

De laatste jaren worden deze steeds fantasierijker, mooier in ontwerp, meerkleurig maar vaak ook groter en met enorm hoge en vreemde waarden.

In de miljoenen en miljarden. Vaak met het geluksgetal "8". De bijgelovigheid wat getallen aangaat neemt soms bizarre vormen aan...

Het zijn ook leuke biljetten voor thematische verzamelaars van papiergeld.

Dieren, maar vnl. mythologische dan, maar wel vaak schepen en veel bloemen.

Ik heb er zelfs een met een vliegtuig.

De overbekende Amerikaanse Dollar is vaak inspiratiebron voor het ontwerp van deze biljetten.

Ieder jaar komen er nieuwe *Hell Bank Notes* bij...

Vaak met het geluksgetal "8". In waarde en/of in serienummer.â

â800.000.000 (Yuan) - YTS-N2008 = 19x10cm

â100 Dollars - AB12488888 = 26x12cm (!)

Nog 2 verschillende "100 US\$-biljetten"â

âNo. 168168 - uit V.R.China - "Joss Paper On Tai Lung made in Shen Zhen China" = 15x6,5cm

↻ B08556326E - Ngan Hang Dia Phu - uit Vietnam - 14,5x6,5 niet veel anders dan echte Dollar.

Maar het is voor Chinezen daar blijkbaar net zo moeilijk om onze teksten te lezen als voor ons het Chinees schrift.

Dit kan leiden tot nogal wat komische verschrijvingen tot aan verkeerde waardes toe. Verschil tussen waardes in tekst en cijfers bijvoorbeeld.

↻ Verschil tussen waardes in tekst en cijfers

50.000 in cijfers, FIVE THOUSAND DOLLARS in letters - G16892888T - 22,5x12,5cm

Hier weer die 8-en! Er staat ook - rond de "F" - "Federal Reserte Rane of" i.p.v. "Federal Reserve Bank of" Er zijn er meer zoals deze...

Ik ben benieuwd of ook ooit de Euro als voorbeeld genomen zal worden... Europa is voor de ontwerpers van deze *Hell Bank Notes* niet vreemd. Er is er zelfs een met een afbeelding (in bleeblegeips = spiegelbeeld) van het eiland in de Seine (Parijs) waarop de bekende Notre Dame staat!

Ze worden nooit los verkocht! Altijd in bundels van enkele tientallen tot 100 stuks.

Met papieren banderollen. Geplakt, waardoor je vaak de bovenste en de onderste kunt weggoeien... Wat echter niet altijd wil zeggen dat alle "biljetten" "biljetten" of goede "biljetten" zijn. Ik heb al eens bundels gekocht die alleen enkele bedrukte *Hell Bank Notes* boven en onder hadden en de rest was blanco papier.. Ook is de druk enorm slordig. Misdrukken en versnijdingen te over. Dus bij elke bundel veel "afval".

Compleet met geïmiteerde "echtheidskenmerken"

↻ 50 Yuan met verticaal serienummer HBC1282828 (weer die 8-en) en een imitatie van een inktdruk met kanteffect in het midden (grijze vlak)

Natuurlijk worden deze "biljetten" net als echt geld gedrukt op vellen. Die daarna versneden worden... Onlangs kon ik via dat oude contact in Duitsland complete vellen van een type biljet krijgen... Best apart.
 De laatste paar jaren heeft er een verandering plaatsgevonden en zijn de waarden van dit "geld" - dan wel gedrukt in Singapore of Maleisië - weer vergelijkbaar aan de in omloop zijnde échte bankbiljetten.

Compleet met geïmiteerde "echtheidskenmerken" zoals "watermerk", "veiligheidsdraad" en speciale serienummering.
 In tegenstelling tot vroegere tijden zijn er nu dus ook weer waarden van 1-2-5-10 e.d. tot 10.000. (Een coupure normaal voor Singapore) Ze verschijnen nu ook - net als echte bankbiljetten - als complete series... Vaak is ook de gelijkenis van de biljetten zeer duidelijk te zien.

"Hell Bank Note"s uit Singapore samen met de echte biljetten.â

ââ5 (Dollars) - SH-1779 - 13x6,5cm en 5 Dollars Singapore (Pick #19/35) zelfde afmeting!

ââ2 Dollars - No.518518 - 14x6,5cm en 2 Dollars Singapore (Pick # 28/34/37) minimal kleiner!

Dit 2 Dollar Hell-biljet is zelfs gebruikt voor betalingen en dan ook verboden geweest.

ââ2 Dollars - SH-2868 - 13x6cm en 2 Dollars Singapore (Pick # 38) een paar millimeter korter!

Dit "geld" is maar een klein onderdeelje van een gebruik om allerlei gebruiksvoorwerpen naar de voorouders te sturen door middel van ceremoniële verbranding. Dit varieert van auto's in originele grootte (!) tot complete huisinrichtingen, computers (!) kleding zoals overhemden en schoeisel, sigaretten, thermoskannen, handy's, blikjes bier, cheques, creditcards, paspoorten, vliegtickets (je wil in de hemel nog wel ergens anders heen vliegen, of niet soms??) en nog veel meer. Allemaal nagemaakt van papier, karton en soms zelfs bamboestokjes. Daar zit een hele "bedrijfstuk" achter...

Al deze artikelen worden verkocht in zgn. *Joss Paper* winkeltjes, offerpapier winkeltjes dus... vaak in de buurt van tempels. (Dus een beetje "mijn" winkeltjes..) Geld met "mijn naam erop" moet ik toch verzamelen... (J) Die wierookstokjes heten overigens *Joss-sticks*.

Toen ik vorig jaar dus een bijna 4 weken durende rondreis Singapore-Maleisië-Singapore maakte, ben ik vertrokken met het idee dat ik misschien wel - net als mijn Duitse collega - nieuwe *Hell Bank Notes* zou kunnen vinden net als vorige keer. Toen alleen Singapore...

Ik heb echter ook een deel van serie die geënt is op de inmiddels vorige serie van V.R.China...

"Hell Bank Note"s uit V.R. China samen met de echte biljetten.ā

āā 2 Yuan - YTS-29982 - 12,5x5,5cm en 2 Yuan V.R.China (Pick # 885) wel groter.

Op de achterkant van het Hell Bank Note is de achterkant van het echte biljet in spiegelbeeld!

āā 50 Yuan - SH-6185 - 17x8cm en 50 Yuan V.R.China (Pick # 888) iets kleiner.

Van Macao ken ik maar een type tot nu toe

ā 100 Patacas - PU02179 - 14x7cm wat erg lijkt op 100 Patacas Pick #61

Ik heb in het centrum van Singapore in *China Town* en omliggende straten de adresjes bezocht die ik mij herinnerde van de vorige trip. Daar was wel wat nieuws maar dat kon ik al met al nog in een hand vasthouden.

De eerste stad in Maleisië een dag of wat later was Melaka, het vroegere Malacca. Een nogal authentieke stad die ooit nog in handen van de Hollanders is geweest. Hier zijn genoeg sporen van terug te vinden. In de Young street, lees "Jonkerstraat", in een van de

vele antiek- en rommel winkeltjes vond ik niet meer dan wat goedkope maar niet zeldzame JIM biljetten/Japanse Invasie (Money) biljetten naast wat uitermate creatieve fantasie vervalsingen van Indonesisch revolutiegeld en een 100 Dollarbiljet van de Nederlandsche Handel Tobacco Deli - Medan 1899 - gedrukt bij "Jhon ench zone" Een mooie vervalsing! Deze moest eerst 100 Ringgit (ca. €30) kosten, die ik uiteindelijk voor heel wat minder mee kon nemen.

☞ Dit varieert van auto's in originele grootte (!) tot complete huisinrichtingen, computers (!) kleding zoals overhemden en schoeisel, sigaretten, thermoskannen, handy's...

Ook is dit soort winkeltjes vaak de bron van de vele fantasievarianten op de Soekarno-biljetten 1964.

Ik heb er heel wat gezien en gekocht zolang het geen fantasieprijzen waren..

Een paar straten verder lag de oudste Chinese tempel van heel Maleisië. Dat wist ik. Ik wist ook dat in die tempel *Hell Bank Notes* werden verkocht. Ook dat er bij zo'n tempel doorgaans "een naar mij genoemd" winkeltje lag. Tot mijn verbazing lagen er aan weerszijden van dit straatje wel 7 van dit soort toko's. Allemaal volgehangen met de meest uiteenlopende voorwerpen voor de huishouding en op reis en zo. Alles van karton en papier. Ergens daartussen moest ik dan op zoek naar *Hell Bank Notes*. Het was toen ruim 35-40° daarbinnen. Zweten!

Daar heb ik o.a. een kartonnen computerinstallatie gezien met op het "scherm" Windows[®] version 2020". Of Bill Gates hiervan ooit iets op zijn bankrekening ziet. Ik betwijfel het!

Ik zal nooit die middag vergeten dat ik met 7 plastic zakken in beide handen in de volle zon liep te sjouwen met de "buit" van die 7 winkeltjes. Van dat verschrikkelijk (milieuvriendelijke) dunne plastic zodat iedereen kon zien wat er in zat. Ik zal nooit weten wat ze zeiden maar de Maleise marktkooplui die ik passeerde - ik moest een marktplein over - hebben dat gezien en maakten nogal wat opmerkingen in het voorbijgaan. Het zal wel zo iets zijn geweest van "moet je die maffe *blan-da* daar zien sjouwen met dat dodengeld..." In de volle zon!

De eerste "buit" op bed van de hotelkamer uitgespreid. Best kleurrijk toch... ☺

Ik kon het niet laten om foto's te maken op de KOELE hotelkamer...

Dit was de eerste grote "buit" op jacht naar "biljetten" met mijn naam. In de 3 weken die daarop nog volgden heb ik vrijwel elke dag nog hier en daar een of meer bundels gevonden van nieuwe types *Hell Bank Notes*.

In Kuala Lumpur, Penang, Khota Bharu, Kuantan, Johor Bahru.. ten slotte nogmaals in Singapore op een paar nieuwe adresjes... De laatste grote "klapper" was in Johor. Zie foto..

In een tempel heb ik gezien hoe hele pakketten - ik moest denken aan een Kerstpakket - werden klaarge-maakt als ging iemand op reis. Een doos waarin papieren schoenen, papieren overhemd, papieren sigaretten e.d. én papieren geld, deze *Hell Bank Notes* werden gedaan, die later aan gelovige bezoekers van de tempels werden verkocht om daarna te verbranden

als erbetoon aan hun voorouders of familieleden.

In de winkeltjes waar ik deze heb gekocht varieerde(n) de verkoper(s) van heel oude Chinezen tot jongere mensen. Alleen met de jongere generatie was communicatie in min of meer goed Engels mogelijk. In tegenstelling tot Singapore is dit in Maleisië niet vanzelfsprekend!

Met een enorme stapel Hell Bank Notes - waarop een Hell Passport staat en ik sta ernaast met in de hand een Check-book for Hell en Hell vliegtickets van Malaysia Air.. one way to hell?

De laatste grote "klapper" was in Johor.

De laatste "buit" in Maleisië weer op het bed uitgespreid. Ook weer kleurrijk...

En ondanks dat mijn Chinees zich beperkt tot "goedendag" en "bedankt" en de communicatie zich beperkte tot het aanwijzen, pakken en opschrijven van getallen - best apart - had ik geen kennis van de Chinese taal nodig om de verbazing en het onbegrip te zien van vooral de oudere generatie. Enkelen zagen er uit als zouden ze J.Pz.Coen van de VOC nog persoonlijk hebben gekend.. (J). Sommigen hadden echt moeite met deze aan mij te verkopen. Soms had ik ook het idee dat ik meer dan de reguliere prijs betaalde. Prijsstickers of prijskaarten op de dozen en schappen waren een hoge uitzondering.

Een keer kwam ik naar buiten met een vergelijkbare hoeveelheid zoals net ervoor een paar toko's verder gekocht, maar dan voor bijna twee keer zoveel geld. Maar bij die prijzen was dat hoe dan ook geen probleem. Ze kosten daar dan ook bijna niets.

Ik ben met meer dan 125 verschillende soorten Hell Bank Notes - waarvan elk een of meerdere bundels - naar huis gekomen.

Dat wil zeggen... Ik heb tijdens deze reis een paar keer een doos naar huis gestuurd omdat een 10-tal kilo's overgewicht (en ik had heel wat..) bij de vliegtuigmaatschappij tot een behoorlijke bijbetaling zou leiden. Daar was het porto voor naar huis een fractie van.

Alhoewel het porto meer was dan ik voor alle Hell Bank Notes bij elkaar had betaald. Maar anders gaat het niet. Je krijgt ze anders gewoon niet thuis. En is nogal wat extra werk maar je houdt er nog een paar mooie postzegels aan over...

Ik weet héél zeker dat ik in die 4 weken véél meer Joss-paper toko's NIET heb gevonden dan wel. Ook weet ik zeker dat er daar nog véél meer soorten zijn te vinden dan die ik in mijn collectie heb of nu heb meegebracht. Van veel soorten zullen wij het nooit weten dat ze bestaan hebben of nog bestaan omdat die allemaal verbrand zijn of zullen worden, zonder dat er een blanda zoals mijn Duitse collega of ik komt die ze koopt.

Ik ben overigens in Singapore in een winkel geweest waar ze mijn Duitse collega kenden. Hij was er al vaker geweest...

Misschien dat na het lezen van dit artikel enig interesse is gewekt? Dan heb ik dit niet voor niets geschreven.... De afbeeldingen in dit artikel zijn in z/w... Wilt u ze in kleur zien? Dan bel mij even, dan kunnen we een afspraak maken. Beurs in Haren of Arnhem of zo...

Jos F.M.Eijsermans 077-477-4047

Jos F.M. Eijsermans Juli 2003